

Hospodárstvo Slovenska po 30 rokoch zmien

Slovensko sa stalo jednou z najotvorenejších ekonomík v Európe, čo má svoje kladné i záporné stránky. Mnohé dopestovateľné potraviny radšej dováža z tretích krajín ako ich pestuje doma, zo Slovenska sa stal svetový líder v počte vyrobených automobilov na obyvateľa, ale výstavba diaľničnej siete stále viazne a stále nie sú prepojené metropoly Slovenska. Hospodárstvo Slovenska sa zmenilo, obdobie ako v mnohých postsocialistických krajinách prešlo výraznou transformáciou.

Úvod

Za tri desaťročia samostatnej existencie Slovenska sa výrazne zmenilo aj hospodárstvo krajiny. Významnou súčasťou zmien bol, rovnako ako v prípade Česka, prechod hospodárstva zo systému centrálného riadenia na štandardný trhový systém. Táto ekonomická transformácia si vyžiadala oveľa dlhší čas ako politická transformácia. Preto ovplyvnila i vývoj nástupníckych republík po rozdelenom Československu. Od 1. januára 1993 sa hospodárstva oboch nových štátov síce vyvíjali samostatne, avšak v mnohých aspektoch zostali na sebe závislé nielen v zmysle pozostatkov z predchádzajúceho obdobia, ale aj ako dôsledok globalizáciou sietovaného hospodárstva. Napriek tomu, že vzťahy oboch republík zostali nadštandardné, predsa len došlo k istým vývojovým odlišnostiam. Zámerom príspevku je zhodnotenie vybraných črt vývoja a súčasného stavu hospodárstva Slovenska.

Z traktora na úrad práce – problémy slovenského poľnohospodárstva

Je paradoxom, že v pôvodne prevažne agrárnej časti bývalého spoločného štátu, došlo k výraznému úpadku poľnohospodárstva. Pre primárny sektor hospodárstva Slovenska bola v minulosti príznačná prezamestnanosť. Po prechode na trhové hospodárstvo v zmysle liberalizácie cien, otvorení sa novým trhom a vzniku nových právnych subjektov založených na súkromnom vlastníctve pôdy došlo k rapídnejmu zníženiu počtu zamestnancov. Za prvú dekádu transformácie došlo medzi rokmi 1989 a 2000 k poklesu zamestnancov z takmer 351 tisíc na menej ako

80 tisíc. Po vstupe Slovenska do EÚ sa síce spomalil medziročný pokles počtu zamestnancov, ale naďalej klesal (Némethová, Jaďudová 2018). Pre slovenské pomery nevhodne nastavený systém európskych dotácií a produkčných kvót viedol k ďalšej redukcii poľnohospodárskej výroby, zmešovaniu rozlohy ornej pôdy, či znižovaniu stavov hospodárskych zvierat (obr. 1). V roku 2021 pracovalo v slovenskom poľnohospodárstve už len 20 tisíc zamestnancov.

Po 30 rokoch možno konštatovať taktiež výrazný pokles chovu hospodárskych zvierat na Slovensku, a to tak z hľadiska počtu zvierat, ale aj intenzity chovu. Zmenila sa aj komoditná štruktúra, kde poklesol objem produkcie s vyššou pridanou hodnotou a postupnú dominanciu získala rastlinná výroba. V rastlinnej výrobe sa znížilo pestovanie krmovín pre živočíšnu výrobu v prospech trhových plodín, najmä olejín (Škamlová, Klobučník 2019). V lesnom hospodárstve štát stále obhospodaruje 51,2 % lesov, pričom ťažba dreva a jeho vývoz je často kritizovanou témou. Napriek tomu však štatisticky lesnatosť územia Slovenska mierne stúpla, pričom pozitívne možno vnímať aj vzostup podielu ekologicky hodnotnejších listnatých lesov.

Namiesto tankov autá – transformácia priemyslu

Procesy socialistickej industrializácie centrálného plánovaného hospodárstva boli nahradené procesmi transformácie priemyslu v podmienkach trhovej ekonomiky. Štátne (slovenské) vlastníctvo sa príchodom zahraničných investícií postupne transformovalo prostredníctvom zmiešaného,

František Krížan Daniel Gurňák

Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, katedra regionálnej geografie a rozvoja regiónov; frantisek.krizan@uniba.sk, daniel.gurnak@uniba.sk